

Büyük Abdullah Baba Tekkesi ve Vakfiyesi

Fabri Maden

Kastamonu Üniversitesi

Giriş

İstanbul'da faaliyete geçirilen Bektaşî tekkelerinden biri, Topkapı dışındaki Büyük Abdullah Baba tekkesidir.¹ Bu tekke Topkapı'da sur dışında, Maltepe mahallesi, Fazlı Paşa caddesinde yer almaktaydı. Daha önce aynı yerde Takyeci Tekkesi adıyla bir tekke mevcut olduğu rivayet ediliyorsa da,² buranın kuruluş tarihine dair bir bilgi yoktur. Bu sebeple tarihlendirme yapmak mümkün olamamaktadır.³ Sultan II. Bayezid döneminde kurulduğuna dair iddialar varsa da⁴ elimizde bunu kanıtlayan bir belge bulunmamaktadır. Bununla birlikte tekke kaynaklarda Takyeci, Takkeci, Takiyeciler ve Tekkeci gibi birbirine yakın isimlerle anılmaktadır.⁵

.....

- 1 Safer Baba, *Islahat-ı Sufiyye fi Vatan-ı Asliyye*, İstanbul 1998, s.27.
- 2 Müfid Yüksel, *Bektaşilik ve Mehmed Ali Hilmi Dede-baba*, İstanbul 2002, s.208.
- 3 Ekrem Işın, "Bektaşilik", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, İstanbul 1994, II, 135.
- 4 Burhan Kocadağ, *Şahkulu Sultan Dergâhı ve İstanbul Tekkeleri*, İstanbul 1998, s.277.
- 5 Hülya Küçük, *Kurtuluş Savaşı'nda Bektaşiler*, İstanbul 2003, s.194.

1784 tarihli İstanbul ve civarındaki tekke ve zaviyelere ait defterde bu tekkeyle ilgili “Topkapısı haricinde Takyeci Câmii tekkesi”⁶ ifadesi kullanılmaktadır. Ayrıca 1847 tarihli bir arşiv kaydına göre Topkapı dışında Takyeci Camii diye bilinen mahalde bir Halveti tekkesi yer almaktadır. Bu tarihte 40 yıllık şeyh olan Mehmet Said Efendi tekkenin aidatı olmadığından bahsederek kendisine maaş bağlanmasını talep etmiş, konu Meclis-i Vâlâ’da görüşülüp Evkaf Nezareti’nden şeyhe aylık 100 kuruş maaş bağlanması kararı alınmıştır.⁷ Bu bilgi esas alındığında Takyeci Tekkesi’nin Yeniçeri ocağı ile birlikte Bektaşiliğin de yasaklandığı 1826 olayları sırasında Halvetiliğe bağlanmış olduğu sonucuna varılabilir. Zira Bektaşi yasağı sırasında tekkelerin diğer tarikatlara devredildiği bilinmektedir.

Öte yandan bir rivayette 1826 yılında Takyeci Tekkesi’ne Nakşibendi şeyhi Abdullah Baba’nın atandığı ve Avlonyalı olduğu dile getirilmektedir.⁸ Oysa Avlonyalı Abdullah Baba’nın 1908 yılında tekkeyi yeniden ihya ettiği bilindiğinden sözü edilen Abdullah Baba başka bir zat olmalıdır. İlave olarak buradan Kazlıçeşme Tekkesi’ne nakledilen mezar taşlarının 1826 sonrasına ait olması da tekkenin o tarihten öncesine dair detaylı bilgileri ortaya konulmasını güçleştirmektedir.⁹

Takyeci Tekkesi Sultan II. Mahmut sonrası Bektaşilerin üzerindeki devlet baskısının yumuşamasının ardından mücerred Babagân Bektaşi dervişlerinin idaresine geçmiştir.¹⁰ Bektaşi şeyhlerinden Avlonyalı Hacı Abdullah Baba 1908 yılında tekkeyi yeniden ihya etmiştir.¹¹ Tekke 1910 yılında bitişiğindeki kahvede içki satıldığı iddiası ve yakınındaki namazgâh ile gündeme gelmiştir. 2 Ağustos 1910 tarihinde Emniyet Müdürlüğü’ne yapılan şikâyette Topkapı dışındaki

6 Atillâ Çetin, “İstanbul’daki Tekke, Zaviye ve Hankahlar Hakkında 1199 (1784) Tarihli Önemli Bir Vesika”, *Vakıflar Dergisi (100. Yula Armağan)*, Sayı 13, Ankara 1981, s.588.

7 Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), İ.MVL, 104/2292.

8 Kocadağ, *a.g.e.*, s.277-278.

9 Işın, *a.g.m.*, s.135.

10 Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevilik*, Ankara 2002, V, 186.

11 Sadık Albayrak, *Son Devir Osmanlı Uleması*, İstanbul 1996, V, 75, 196; Yüksel, *a.g.e.*, s. 209.

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

Davut Paşa caddesinde bulunan ve Ferhat Paşa vakfindan olan namazgâh mahallinin mihrap taşının bitişiğindeki kahve mutasarrıfları tarafından kırılıp namazgâh yerinin kahvenin bahçesi gibi kullanıldığı ve orada müskirat (içki) üretilip satılmakta olduğu bildirilmiş, bu gibi mescit makamındaki namazgâh mahallerine sözü edilen şekilde saygısız hareketlerin tasvip edilemeyeceği ifade edilip, hemen bu durumun men edilmesi istenmiştir. Ayrıca şikayet dilekçesinde namazgâh yakınında bulunan kahvehanenin buradaki Bektaşî tekkesine bitişik olduğu da belirtilmiştir.¹²

Bunun üzerine yapılan incelemede Ferhat Paşa namazgâhı denilen mahallin burası olmadığı, ancak bu namazgâhın Davut Paşa kışlasına giden cadde ile Gümüşsuyu caddesinin birleştikleri yerde olup, Sultan II. Bayezid ile Sultan II. Mahmud evkafına bağlı bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Bahçıvan Abostul'un naklettiğine göre bu namazgâh, kendisinin sahip olduğu bostanından yetmiş sene önce babası tarafından dinlenme yeri olarak ayrılmış bir mahaldir. Gayet büyük bir çınar ağacının bulunduğu ve iki yolun birleştiği noktada yer alan bu mahalde yolcuların dinlenmek için oturmaları ve namaz kılmaları vaki olmaktadır. Bununla birlikte otuz yıl önce Takyeci mahallesi imamı Köse Hâfız Efendi tarafından buraya bir mihrap taşı konularak namazgâh meydana getirilmiştir. Fakat zamanla mihrap taşının kaybolması üzerine İbrahim Ağa isimli bir şahıs orayı fuzuli olarak işgal edip, burada 1905 yılına kadar kahvecilik yapmış, mahalle sakinlerinin şikâyetiyle İbrahim Ağa buradan çıkarılıp namazgâh mahallinin etrafı duvarla çevrilerek buraya yeniden bir mihrap taşı konulmuştur. Ancak üç yıl önce (muhtemelen 1907 yılında) mihrap taşı meçhul bir şahıs tarafından çalınmıştır.¹³

Bahçıvan Abostul'un bu ifadeleri civarda otuz kırk yıldır bahçıvanlıkla meşgul olan Cemal, Ahmet ve Neşet isimli şahısların beyanlarıyla da teyit edilmiştir. Yine olay mahallinde yapılan incelemede burasının mukaddes bir namazgâh olduğu anlaşılmış, ancak evkaf nezaretinin burayı harap ve virane bir halde bırakılmasına nasıl müsaade ettiğinin anlaşılamadığı dile getirilmiştir. Ayrıca virane hale

.....

¹² BOA, DH.EUM.THR, 46/5.

¹³ BOA, DH.EUM.THR, 46/5.

gelen namazgâha bir iki sandalye atıldığıının göze çarptığı, buranın etrafına hiç olmazsa bir parmaklık inşası için evkaf nezaretinin bir rapor vermesi gerektiği lüzumu üzerinde durulmuştur. İlave olarak namazgâh yakınındaki kahveye Bektaşî tekkesinin bitişik bulunması, burada müskirat (içki) satılmıyorsa da ara sıra bir iki sandalye atılıp oturulduğu gözlenmiştir. Bu tespitlerle birlikte hazırlanan inceleme raporu İstanbul Polis Müdürlüğü'ne takdim edilmiştir.¹⁴

İstanbul Polis Müdürlüğü şikâyete konu olan kahvenin adı geçen namazgâha müdahalesinin ortadan kaldırıldığını, aynı zamanda Bektaşî tekkesine de bitişik olan kahvede müskirat (içki) satıldığı iddiasının aslı olmadığını, yalnız kahve bahçesine bir iki iskemle atılarak burada ara sıra iskemle faslı yapılmakta ise de bundan böyle müsaade edilmeyeceğini, böyle olmakla birlikte sözü edilen namazgâhın harap ve tanınamaz bir halde bulunmasından dolayı buranın imar ve ihya edilmesi gerektiğini Evkaf Nezaretine bildirmiştir.¹⁵

Hasan Baba

Arşiv kayıtlarında 5 Nisan 1911 tarihinde Takyeci Tekkesi'nde Hasan Baba'nın post-nişin bulunduğu ve Topkapı dışında Takyeci mahallesinden geçen Cerrahpaşa su yolu üzerine bir oda inşa ettirdiği tespit edilmektedir.¹⁶ Bununla birlikte 25 Kasım 1913 tarihinde Ali Rıza Efendi'nin hazırladığı rapordan tekkenin karşısındaki namazgâh bölgesinin 6.000 kuruş kıymette olduğu anlaşılmış, buranın namazgâh olması hasebiyle başka bir işleme tabi tutulamayacağı dile getirilerek vakıf mahkemesi tarafından hüccete bağlanıp muhafaza edilmesi emredilmiştir.¹⁷

Abdullah Baba

Takyeci Tekkesi'nin tarihinde Abdullah Baba'nın büyük bir önemi bulunmaktadır. Zira tekke II. Meşrutiyet yıllarındaki en faal

.....

¹⁴ BOA, DH.EUM.THR, 46/5.

¹⁵ BOA, DH.EUM.THR, 46/5.

¹⁶ BOA, EV.MKT.TİK, 112/97.

¹⁷ *VGMA, Defter nr. 4649, s.387.*

dönemini onun post-nişinliği zamanında ve yine onun gayretleriyle yaşamıştır. Abdullah Baba'nın yaptığı bu hizmetten dolayı II. Meşrutiyet yıllarından itibaren tekke onun ismiyle anılmaya başlanmıştır.

Yanya vilayetine bağlı Avlonya'da dünyaya gelen Abdullah Baba'nın Sultan II. Mahmud döneminde doğduğu bilinmekte, ancak doğum tarihi tespit edilememektedir. Babasının adı Hüseyin bin Ali'dir. Mektep veya medreseye gitmemiş, okuma-yazmayı dervişliği sırasında öğrenmiştir. Hiçbir devlet hizmetinde bulunmayan Abdullah Baba, 1853 yılında Kahire'deki Kaygusuz tekkesi şeyhi Abbas Baba'nın müridi olmuş ve 20 yıl "ehl-i beyt-i Resulullahın mezhebini kabul ile" seyri süluka devam etmiştir. Mürşitlik icazetini ise Hacı Bektaş Veli tekkesi postnişini Filibeli Türcü Baba'dan almıştır.¹⁸ Abdullah Baba tertip ettiği vakfiyede Mısırlı Abbas Dedebaba'dan "ebeveynim ve aziz-i ekrem" olarak bahsetmekte, vakıf şartı olarak da tekkede okunacak hatimden hâsıl olan sevabın onun ruhuna da hediye edilmesini istemiştir.¹⁹

Büyük Abdullah Baba daha önce Elmalı'daki Abdal Musa tekkesinde de post-nişinlik yapmıştır. Ancak orada bazı fitne ve dedikodular sebebiyle baskı gördüğünden fazla kalamamıştır.²⁰ "Büyük" lakabıyla anılmasının sebebi Kazlıçeşme Tekkesi'nin aynı isimli post-nişini ile karıştırılmamak içindir.²¹

Abdullah Baba Vakfiyesi

Tekkenin adeta ikinci kurucusu olan Abdullah Baba, kendi mülkleriyle tekkede vakıf tesis ederek binanın ayakta kalması ve ihtiyaçlarının temin edilmesi zaruretini ortadan kaldırmıştır. Abdullah Baba tekkenin faaliyetlerini kolay bir şekilde yürütebilmesi için vakıf kurmuş, vakıf şartlarında buranın Bektaşî tarikatına bağlı olduğunu belirterek böyle de kalmasını istemiştir.

.....

18 Albayrak, *a.g.e.*, V, 74-75, 195-196; Yüksel, *a.g.e.*, s.207-208; Hür Mahmut Yücer, *Osmanlı Toplumunda Tasavvuf (19. Yüzyıl)*, İstanbul 2003, s. 506.

19 *VGMA, Defter* nr.609, s.149.

20 Noyan, *a.g.e.*, V, 186; Koca, *a.g.e.*, s.88.

21 Şevki Koca, *Bektâşîlik ve Bektâşî Dergâhları*, İstanbul 2005, s. 184.

27 Eylül 1919 tarihinde tesis, tanzim ve tescil edilen bu vakfiye tekke emlakı ve gelirleri ile bunların nasıl sarf edilecekleri hakkında bilgiler verilmektedir.²²

Abdullah Baba tarafından vakfedilen mülkler şunlardır:

1. *Binalar*: Topkapı dışında Takyeci Mahallesi'nde Fazlı Paşa Caddesi'nde bin adet Osmanlı lirası sarf edilerek yaptırılan ve tekke ittihaz olunan iki bab dükkân, on oda, iki sofa ve bir mutfağı müştemil bir bab hane binası. Yine Topkapı dâhilinde Bayezid Ağa Mahallesi'nde Cami-i Şerîf Sokağı'nda iki bab hane binası ve Balat kapısı dâhilinde Tahta Minare Mahallesi'nde bir bab dükkânı müştemil üç bab hane binası.

2. *Arsa*: Topkapı haricinde Takyeci Mahallesi'nde bir kıta bostan.

3. *Eşya*: Beş adet Anadolukâri halı seccade, üç adet kırmızı yatak örtüsü, on adet yatak, sekiz adet yorgan, otuz adet yastık, üç adet büyük kazan, yirmi adet şamdan, elli adet post, sekiz adet ot minderi, on adet perde, üç adet masa ve bir dolap.²³

İstanbul'da Topkapı haricinde Takyeci Mahallesi'nde Fazlı Paşa Caddesi'ndeki Bektaşî tekkesi babası olan Hacı Abdullah Efendi b. Hüseyin Efendi, adı geçen tekkede ikamet eden Bektaşî dervişlerinden İhsan Bey b. Rıfat Bey'in de hazır bulunduğu Galata mahkemesinde belirtilen emlak ve eşyaları vakfedip vakıf şartlarını şu şekilde belirlemiştir:

1. Vakfın tevliyeti hayatta oldukça Abdullah Baba'ya meşrut olup vakıf idaresi kendi tasarrufunda bulunacaktır.

2. Abdullah Baba'nın vefatından sonra tevliyet görevine mezkûr tekkede ikamet eden mücerred Babagân dervişlerinden Bektaşî tarikatına ehil olan zat getirilecektir. Tekkede ehil ve muktedir bir kimse olmadığı takdirde tekke müntesiplerinin oyuyla ehil bir zat müteveli olacaktır. Şayet Büyük Abdullah Baba tekkesinde müteveli olmaya ehil Babagân dervişi bulunmaz ise Kırşehir'de Hacı Bektaş

.....

²² VGMA, Defter nr. 609, s.147-149.

²³ VGMA, Defter nr. 609, s.147-148.

Veli tekkesinde dedebaba bulunan zat tarafından tayin olunacak baba vakıf mütevelliliğine getirilecekti.

3. Vakfa müteveli atanmakla beraber vakıf şartlarına tamamen riayet olunup ve her hafta tekkede *icrâ-yı ayîn-i ruhânî* ifa edilecekti.

4. Vakıf emlakı müteveli tarafından her ay istediği şekil ve şartla kiraya verilecek, elde edilen gelirler toplanacak, ayrıca vakıf malı olan bostan her sene ekilip yetişen zirai ürünler tekkede yaşayan dervişler ve sair müntesiplere yedirilecek ve infak edilecektir. Geride kalan kira gelirleri müteveli tarafından güzel surette harcanacaktır. Örneğin vakıf emlakının tamiri gerektiğinde münasip miktarda para ile tamir yapılacak, artan gelir olması durumunda o da lüzum görülecek mahal ve hususlara harcanmak üzere müteveli tarafından saklanacak, bu gelirlerin hayırlı işlere sarf olunmasına ihtimam gösterilecekti. Yine vakıf emlakının vergileri müteveli elinde muhafaza edilen fazla kira bedelinden her sene ödenecek, vakfin muhasebesi her sene dervişler tarafından gözden geçirilecekti.²⁴

Bu şartlar dâhilinde Abdullah Baba emlak ve emvalini mütevelliyeye teslim ettikten sonra müteveli de bunları kabul etmiş; ayrıca müteveli İmam Ebu Yusuf kavli üzere vâkıfın sözüyle vakfin sahih, sıhhat ve lüzumu elzem olduğundan emlak ve emvalin tesliminden imtina ederim demiş, böylece vakfin öncelikle sıhhatine daha sonra lüzumuna ve vakıf şartlarının uygunluğuna hükmedilmiştir. Vakfin bu şekilde tesisinin ardından Abdullah Baba tekrar mahkemede söz alarak, vefat eylediğinde dini emirler üzere gasledilip kefenlenmesi ve defnedilmesini; başta elbiseleri, eşyaları ve bilcümle emvalinin ortaya konulup eğer borcu çıkarsa ödenmesini; artan mallarının tekkeye baba olacak kimse tarafından muhafazasını ve lüzumu durumunda tekkede yaşayan fukara-yı dervişân ve müntesibîn-i ihvân için sarf edilmesini vasiyet etmiştir. Ayrıca bu vasiyetinin yerine getirilmesi için Kırşehir'deki Hacı Bektaş Veli Tekkesi'nde baba bulunan Mehmet Salih Efendi ile oradaki ihvandandan Abdullah Efendi, Yakub Ağa, Kasap İbrahim Efendi ve Kasap İlyas Efendi'yi vekil tayin etmiştir.²⁵

.....

²⁴ VGMA, Defter nr. 609, s.147-148.

²⁵ VGMA, Defter nr. 609, s.148.

Abdullah Baba daha sonra 3 Nisan 1920 tarihinde bu vakfiyeye bir ek yaparak yeni şartlar ilave etmiştir. Buna göre, Abdullah Baba hayatta oldukça vakfın idaresi kendi elinde olacak, vakfın gelirinin münasip bir miktarıyla her sene Muharrem ayında aşure pişirilip tekkede derviş ve fakirlere ikram edilecek, ayrıca hatm-i şerif ile Kerbelâ mersiyesi okunacaktı.²⁶ Hatm-i şerifden hâsıl olan sevap başta Hz. Peygamberin, Hz. Peygamberin anne ve babasının, Hz. Hamza, Hz. Abbas, Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Fatma'nın, Hacı Bektaş Veli ve cümle pîran, ulema, fukara ve sair güzidegân, meşayih, şüheda, mü'min ve mü'minatın ruhlarına; ayrıca Abdullah Baba'nın ebeveyni ve mürşidi Mısırlı Abbas Dedebaba'nın ruhlarına bağışlanacaktı. Bununla birlikte İslam padişahının, Müslüman askerlerinin ve ümmet-i Muhammed'in sıhhat, selamet ve afiyetleri için dua edilecekti. Vakfın meşihat ve tevliyeti konusunda gerek merkezi hükümet tarafından gerekse meclis-i meşayih veya evkaf-ı hümayun müdahale etmeyecekti. Abdullah Baba'nın vefatı durumunda tekkenin halife ve muhibbânı kendi aralarında yapacakları seçimle Bektaşî dervişlerinden ehil bir zatı tekke post-nişinliğine getireceklerdi. Yeni Baba Efendi'ye berat ita kılınıp o da vakfi şartlarına uygun bir şekilde idare edecek, dışarıdan müdahale edilmesine müsaade etmeyecekti. Vakfın yıllık muhasebesi de hayatta olduğu sürede Abdullah Baba tarafından kontrol edilecek, onun vefatından sonra yıllık geliri tekkede postnişin ve müteveli tayin edilen Baba Efendi ile dervişler birlikte gözden geçireceklerdi. Vakfın artan gelirleri muhafaza altına alınacaktı. Bu şartlar dâhilinde ve şahitler huzurunda vakfiye tesis edilip yürürlüğe konulmuştur.²⁷

Abdullah Baba'nın Takyeci Tekkesi için vakıf tesis ettiği sırada bölgede bulunan namazgâhın da zapt edildiği dile getirilip bunun men edilmesine hükmedilmiştir. Abdullah Baba bu gıyabi hüküm karşısında mahkemeye başvurarak itirazda bulunmuştur. Abdullah Baba itirazında Topkapı haricindeki Takyeci mahallesinde yer alan ve namazgâh olduğu iddia edilen yerin tasarrufunda bulunan köşkün bahçesi içerisinde yer aldığını, kırk yıldır oranın orman olduğunu ve kendisi tarafından satın alınarak köşk inşa edildiğini ifade etmiştir. Ayrıca sözü edilen yerin namazgâh olduğuna dair vakfiye

•••••

²⁶ VGMA, Defter nr. 609, s.148.

²⁷ VGMA, Defter nr. 609, s.149.

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

defterlerinde bir kayıt olmadığı gibi orada namazgâh bulunduğunu gösteren herhangi bir alametinin de görülmediğini, dolayısıyla elindeki senetle tasarrufundaki bu yere müdahalesinin söz konusu olmadığını, gıyabında verilen hükmün feshedilmesini talep etmiştir. Ancak konuyla ilgili dava vekili Zeki Efendi umuma ait bu mahallin namazgâh olduğuna dair kayıt olmamasının Abdullah Baba'nın burayı zapt etmesine hak sağlamayacağını, yine buranın Abdullah Baba'nın senetle tasarrufunda olan arazi içerisinde olmadığını belirtip Baba'nın itirazının kanunlara aykırılığı sebebiyle reddedilmesini istemiştir. Sonuçta Abdullah Baba'nın itirazı kabul edilmeyip namazgâhla ilgili verilen hükmün uygulanması kararlaştırılmıştır.²⁸

Büyük Abdullah Baba'nın faaliyetlerinden biri Sultan II. Mahmud döneminde, 1826 yılında yasaklanan Bektaşiliğin tekrar devlet tarafından tanınması için girişimlerde bulunmasıdır. Bu münasebetle Abdullah Baba diğer dört mücerret Bektaşî babası ile birlikte Meclis-i Meşayih'e dilekçe vermişler, bu dilekçede Bektaşiliğin resmen kabul edilmesini ve Hacı Bektaş Veli Tekkesi'ne Nakşî şeyhi tayini uygulamasına son verilmesini istemişlerdir.²⁹ Ancak bu girişimden bir netice alınamamıştır.

Takyeci Tekkesi'nde Pazar ve Perşembe akşamları Bektaşî erkânını üzere ayin icra edilirdi. Zamanla çok canlı bir inanç merkezine dönüşmüş olan tekkenin büyükelçilerden ve yabancı devlet erkânından dahi ziyaretçileri olmuştur.³⁰ 1918 yılında Büyük Abdullah Baba Tekkesi'nde 16 kadar derviş, 100 kadar da muhibban mevcuttu.³¹

Hasluck, XX. yüzyıl başlarında Takyeci Tekkesi'nde Şeyh Abdullah'ın postnişin olduğunu ve bu tekkenin bekâr dervişlere (mücerred) mahsus bulunduğunu bildirmektedir.³² Halûk Şehsuvaroğlu ise

.....

28 İstanbul Müftülüğü Evkaf Müfettişliği (İMEM), Defter nr.794, s.262.

29 Fahri Maden, "Muhibban Dergisinde Alevilik-Bektaşilik ile İlgili Yazılar, Şiirler ve Haberler", *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, Sayı 6, Kış 2013, s.130.

30 Noyan, *a.g.e.*, V, 186.

31 Yüksel, *a.g.e.*, s.209.

32 F. W. Hasluck, *Bektâşilik Tedkikleri*, trc. Râgıb Hulûsi, İstanbul 1928, s.20; F.W. Hasluck, *Christianity And Islam Under The Sultans*, Oxford 1929, II, 516-517.

aynı dönemde Takyeci (Abdullah Baba) tekkesini “Topkapı dışında Takkeci Camii derûnunda” Halveti tarikatına bağlı olarak göstermektedir.³³ Oysa Yeşilzâde Mehmed Sâlih’in *Rehber-i Tekâyâ’sı*na göre Topkapı’da yer alan Abdullah Baba Tekkesi 1919 yılında İstanbul’daki on iki Bektaşî tekkesinden biriydi.³⁴ Bu döneme ait arşiv kayıtlarında ise tekke Topkapı dışında Takyeci mahallesinde³⁵ ve Topkapı’da Takyeci Camii içerisinde³⁶ şeklinde yer almaktadır. Bunlarla birlikte aynı dönemde İstanbul Müftülüğü Şer’iye Sicilleri ve Bâb-ı Fetva arşivlerinde Bektaşî tekkesi olarak kayda geçmiş iki tekkeden birisinin Büyük Abdullah Baba Tekkesi bulunduğu tespit edilmiştir.³⁷

Bektaş Baba

Yüz otuz yaşına kadar yaşadığı rivayet edilen³⁸ Abdullah Baba’nın 1921 yılında vefatı üzerine tekkeye Topçular postnişini Bektaş Baba tayin edilmiştir. Bektaş Baba’nın tayin edilmesinde yakınlarından ve gözdelelerinden Polis Müdürü Hasan Tahsin Bey etkili olmuş, ayrıca Tahsin Bey sadece bu Bektaşî tekkesine değil, diğer bazı kurumlara da Arnavut kökenli kişilerin atanmasına öncülük etmiştir. Bir istihbarata göre Topkapı dışındaki tekkede sık sık meydana gelen toplantılara Tahsin Bey ara vermeden devam etmiştir. Bektaş Baba’nın post-nişinliği sırasında Büyük Abdullah Baba Tekkesi’nde gerek babanın gerekse onu bu göreve getirten Tahsin Bey’in

.....

33 Halûk Şehsuvaroğlu, *Asırlar Boyunca İstanbul*, İstanbul 2005, s.266.

34 Mustafa Aşkar, “Son Dönem Tekke Mecmûalarından Yeşilzâde Mehmed Salih Efendi’nin Rehber-i Tekâyâ’sı”, *Tasavvuf*, Sayı 3, Ankara 2000, s.160; Ahmed Nezih Galitekin, *Osmanlı Kaynaklarına Göre İstanbul Câmî, Tekke, Medrese, Mekteb, Türbe, Hamam, Kütüphâne, Matbaa, Mahalle ve Selâtin İmaratları*, İstanbul 2003, s.255.

35 *VGMA*, Defter nr.186I, s.155.

36 *VGMA*, Defter nr.186I, s.151.

37 Hülya Küçük, “Cumhuriyet Döneminde Bektaşîlik”, *Uluslararası Bektaşîlik ve Alevilik Sempozyumu-I Bildiriler ve Müzakereler (28-30 Eylül 2005)*, Isparta 2005, s.73.

38 Noyan, *a.g.e.*, V, 186; Noyan, Büyük Abdullah Baba’nın yüz otuz yaşına kadar yaşadığını haber veriyorsa da aynı ismi taşıyan iki Abdullah Baba’nın mevcut olma ihtimali daha kuvvetlidir.

himayesinde Arnavut hemşericiliği ile Türklük düşmanlığı ve Kuva-yı Milliye aleyhtarlığı yapıldığı ifade edilmiştir.

İstihbarata göre 25-26 Mayıs 1921 tarihinde Büyük Abdullah Baba Tekkesi'nde yapılan ayin-i cemde Tahsin Bey'in "Yaşasın Arnavutluk ve kahraman Arnavutlar" demesi üzerine, aslen Türk ve ilmi kudreti ileri olup orada bulunan Topal Tefvik Baba, "Müdür Bey şu hareketiniz şayan-ı teessüftür. Yaşasın İslamiyet ve Türklük demeliydiniz? Zira tüm İslamlar için Türklük bir şuledir. Hafazan Allah o söz tüm Müslümanları mahv ve perişan eder" demiştir. Bu sözler karşısında Tahsin Bey, Tefvik Baba'nın üzerine hücum ederek, "Bu herifi dışarıya atınız, yoksa dergâhı dağıtır ve bir daha ayak basmam" şeklinde tepki gösterince, Tefvik Baba toplantıdan uzaklaştırılmıştır.³⁹

30 Mayıs 1921 tarihinde de özel bir toplantı olacağı haber alınmış, ancak tekkede Türklere iltifat edilmemesi sebebiyle içeriye adam koymak mümkün olmamıştır. Bununla birlikte elde edilen bilgilerde tekkeye önce Tahsin Bey ile İngiliz polis şefleri, bir saat sonra da Fransız polis şefleri gelmiş ve toplantı gece yarısına kadar sürmüştür. Toplantı sonunda ilk olarak Fransızlar, ardından İngilizler ve Tahsin Bey tekkeden çıkmışlar ve silah atarak oradan ayrılmışlardır. Hakkında edinilen bilgilerden Post-nişin Bektaş Baba'nın Arnavut ve Başkimci olduğu anlaşılmıştır. Tekkede Türkler sevilmemektedir. Zira Polis Müdürü Tahsin Bey'in "Yaşasın Arnavutlar" diyerek mesele çıkarması Türk olarak tekkeye devam eden Topal Tefvik Baba'nın ayağını kesmek içindir. Tekke müntesipleri de Başkimci Arnavutlardır. Keza yine iddialara göre Polis Müdürü Tahsin Bey son zamanlarda gerek genel müdürlük memurlarının büyük bir kısmına, gerek baş komiserlik, ikinci komiser ve komiser yardımcılıklarına Arnavutları tayin ettirmiş; Sirkeci, Beyoğlu, Galata ve civarlarında birçok otel, lokanta ve tatlıcı dükkânlarının Arnavutların eline geçmesini sağlamış ve bunların gizli toplantı yeri olan Takyeci Tekkesi'ni, Türk müntesiplerini devre dışı bırakıp kendi idaresine almıştır.⁴⁰

Öte yandan bir süre sonra Rami köyünde jandarma kumandanı olan Arnavut Yüzbaşı Hadi Efendi'nin 21-22 Ekim 1922 gecesi

.....

39 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü (TİTE), Kutu nr.64, Belge nr.145.

40 TİTE, Kutu nr.64, Belge nr.145.

Bektaş Baba tarafından tekkeye davet edildiği bilgisi istihbar edilmiştir. Bu bilgiyi istihbar eden R.K. rumuzlu kişi Bektaş Baba'ya kendisinin muhalif partiye mensup olduğu izlenimi vererek onun güvenini sağlamak, böylece tekkeye gidip oraya girip çıkanların durumunu anlamak ve Kuva-yı Milliye aleyhine bir teşkilat yapılıp yapılmadığını öğrenmek istemiştir. Bu amaca ulaşmak amacıyla muhalif parti Katibi Rıfkı'yı beş on defa tekkeye götürmüş, bu sayede güya Bektaş Baba onun muhalif olduğu kanaatine varmış, ayrıca tekkeye devamlı gelip giden Polis Müdürü Tahsin Bey ile de münasebet kurmuştur.⁴¹

R.K. rumuzlu kişinin verdiği bilgilere göre tekkeye devam edenler arasında Polis Müdürü Tahsin Bey'in dışında Erenköy'de ikamet eden Maliye Tahsil Memuru Arnavut Fehim Bey, Eyüb Polis Merkezi Komiseri Arnavut Rıza Efendi ve Darülfünûn Eski Yunan Edebiyatı Müderrisi Giritli Fazıl Bey de bulunuyordu. Bektaş Baba, Tahsin Bey'in müdürlüğü zamanında İtilaf devletleri zabıtları ve özellikle İngilizleri tekkeye kabul etmiş, şereflerine vermiş olduğu ziyafette birkaç yüz Arnavut ile beraber, "Yaşasın İngilizler, yaşasın Yunanlılar, yaşasın Arnavutlar, kahrolsun Türkler" şeklinde Kuva-yı Milliye aleyhine sloganlar atılıp nutuklar söylenmesine müsaade etmiştir. Hatta bu durum Ankara'da Hâkimiyet-i Milliye gazetesinde haber yapılıncaya Bektaş Baba korkuya kapılıp kendisini kurtaracak birini bulmak için çabalamış, kendini vatansever ve milliyet perver göstermeye çalışmıştır.⁴²

Tekkeye davet ettiği Yüzbaşı Hadi Bey'in Mustafa Kemal Paşa ile aynı mektepte eğitim gördüğünü işiten Bektaş Baba, onun affedilmesine vesile olabileceğini düşünmüştür. Hadi Bey'in davetli olduğu ziyafette Birinci Divan-ı Harbi-i Örfi'de kâtip olan Yüzbaşı Hıfzı Efendi de bulunmuştur. Bu ziyafette Hadi Efendi gayet kurnazca hareket ederek, Mustafa Kemal Paşa'yla okul arkadaşı olduğunu ve sürekli görüşüp Türkiye'nin geleceği hakkında fikir mütalaa-sında bulunduğunu söylemiştir. Bektaş Baba durumunu Hadi Bey'e açamamış, ikinci bir kuzu ziyafeti vermiştir. Bu ziyafette ise Hadi Bey, geçmişte yaşadığı önemli hadiseleri ve Mustafa Kemal Paşa ile

.....

41 TİTE, Kutu nr.63, Belge nr.151.

42 TİTE, Kutu nr.63, Belge nr.151.

arkadaşlıklarını anlattıktan sonra o zamana kadar Türkiye'ye hizmet etmiş ise de bundan sonra memleketi olan Arnavutlara hizmet edeceğini söylemiştir.⁴³

Bu bilgileri aktaran R.K. rumuzlu kişinin kanaatine göre Hadi Bey'in Bektaşilikle bir münasebeti yoktur. Bektaş Baba ile ilgisi Arnavut olmasından dolayıdır. Bektaş Baba ise Türkçe okumak ve yazmaktan mahrum olduğu gibi maddi ve manevi bir maharete sahip değildir. Kör cahil ve çobanlıktan yetişme birisi olan Bektaş Baba bir müddet Arnavutluk'ta jandarmalık ve eşkıyalık yaptıktan sonra diğer Arnavut babaları gibi "hazır yiyicilik olan bu tarikata" hemşerileri vasıtasıyla girmiştir. Böyle olmakla birlikte Bektaş Baba, dehşetli bir Türk düşmanıdır. İtilaf devletlerinin İstanbul'u işgalinin ardından diğer Arnavut babaları gibi Türk düşmanlığını gizlemeğe gerek görmeden açıktan Türklüğü rencide etmiş ve pervasızca tekkeden Türkleri kovmuştur. Ayrıca birkaç defa tekkede misafir olarak ikamet eden Tefvik Baba'yı da kovmuş ise de Tefvik Baba buna karşı mertçe karşılık verip, "Hazret-i Pîr'in lokmasını yiyorum" diye cevapta bulunup aldırış etmemiştir. Polis Müdürü Tahsin Bey'e gelince, Bektaş Baba'yı kendi zihniyetinde bulduğundan desteklemiş, böylece kendisini kuvvetli hissederek Bektaş Baba, Türk aleyhtarlığını açıktan açığa izhar etmiş, tekkesinde İtilaf devletleri zabitanına ziyafetler tertip ederek orayı adeta bir siyasi mahfil haline sokmuştur. Dahası Kuva-yı Milliye'nin Yunanlılara karşı zafer kazanmasına üzülen Bektaş Baba tekkesinde meydana getirdiği beş on parça akarat ve emlakı elden çıkarıp buradan kaçmış, daha sonra Fransızlardan veya Hadi Efendi gibi kişilerden yardım umarak affedilme çarelerini aramıştır. Hatta beş-on bin lira kadar parasını bu yolda sarf etmiştir. Hakkında İtalyan taraftarlığı söylentileri de bulunmaktadır.⁴⁴ Bektaş Baba hakkında R. K. rumuzuyla derlenen bu bilgiler çok ağır ifadelerdir.

Öte yandan İîlâ-yı Vatan Cemiyeti Başkanı Adnan Paşa kendisiyle 2 Ekim 1921 tarihinde yapılan mülakatta Bektaş Baba'ya bu cemiyete katılması için davet gönderildiğini, ancak Bektaş Baba'nın bunu kabul etmediğini ifade etmektedir. Bu mülakata göre İîlâ-yı

.....

43 TİTE, Kutu nr.63, Belge nr.151.

44 TİTE, Kutu nr.63, Belge nr.151.

Vatan Cemiyeti'nin gayesi İslam birliği meydana getirmektir. Keza Adnan Paşa cemiyetin amacının ne olduğu sorusuna “Kuva-yı Milliyecilerin İslam milleti arasına Türklük fikirlerini sokarak Müslüman camiayı birbirine darıltmakta ve ayırmakta” olduğunu, kendilerinin Müslümanların birleştirilmesi için bir cemiyet kurmak istediklerini söylemiştir. Bektaş Baba'ya gönderilen davette İstanbul'da bulunan Bektaşiyân ve Babagânın cemiyete girmesi için gayretinin beklendiği ifade edilmiştir. Takyeci Tekkesi'nde ikamet eden Tefvik Baba'nın verdiği malumata göre Bektaş Baba cemiyete dâhil olmadığını ondan gizlemiş, cemiyete davet amacıyla gelen kişilere de cemiyete girmeyeceğini söylemiştir.⁴⁵ Bu durumda Bektaş Baba hakkında Kuva-yı Milliye karşıtı olduğuna dair öne sürülen iddiaları şüpheyle karşılamak gerekir.

Milli Mücadele yıllarını sözü edilen atmosfer içerisinde geçiren ve 1925 yılında tüm tekkeler kapatıldığı sırada Takyeci Tekkesi'nin başında bulunan Bektaş Baba, kanun izin verdiği halde burada kalmak istemeyip tekkeden ayrılmış, hatta Türkiye'yi terk etmiştir.⁴⁶

Haydar Cemil Baba ve Diğerleri

Ünlü Bektaşilerden Haydar Cemil Baba'nın da bu tekkede post-nişinlik yaptığı rivayet edilmektedir. Bektaşi çevrelerde Haydarî ve Haydar Baba gibi isimlerle tanınan bu zat Aralık 1881 tarihinde İstanbul'da doğmuş ve gençlik dönemini İstanbul'da geçirmiştir.⁴⁷ Mücerretliği benimseyen Haydar Cemil Baba Merdivenköy Tekkesi'nde yetişmiş,⁴⁸ bir süre Takyeci Tekkesi'nde post-nişinlik yapmış veya orada misafir olarak bulunmuştur.⁴⁹

.....

45 TİTE, Kutu nr.59, Belge nr.37.

46 Murat Sertoğlu, *Bektaşilik*, İstanbul 1969, s.325-326; Küçük, *a.g.e.*, s.194.

47 Orhan Kurtoğlu, “Haydar Cemil Baba (Haydarî)'nin Şiirlerinde Muhteva”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 48, Ankara 2008, s.92 (91-125).

48 Coşkun Kökel, “Bulgaristan'da Yaşayan Alevilik ve Bektaşilik Üzerine”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 40, Ankara 2007, s.17.

49 Kurtoğlu, *a.g.m.*, s.92.

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFİYESİ

Çok üretken bir şair olan Haydar Cemil Baba Galatasaray Lisesi'ni bitirmiş, hukuk okumuştur.⁵⁰ Ayrıca bir süre avukatlık yaptığı ve birkaç yabancı dil bildiği rivayet edilmektedir.⁵¹

1925 yılına kadar Takyeci Tekkesi'nde ikamet eden Haydar Cemil Baba bu tarihte tekkelerin kapatılmasından sonra geçim zorluğu çekmeye başlamıştır. Ekmek parasını temin etmek için yaptığı başvurular netice vermeyince Türkiye'den ayrılmak zorunda kalmıştır. Önce Arnavutluk'a gitmiş, ardından Yugoslavya ve Romanya'ya geçmiş, 1935 yılına kadar Romanya'da kalmış, son olarak Bulgaristan'da karar kılmıştır. Bir süre Demir Baba Tekkesi'nde kaldıktan sonra Rusçuk'taki Deniz Ali Baba Tekkesi post-nişinliği görevini üstlenmiştir. 15 Mayıs 1962 tarihinde bu tekkede vefat etmiş ve tekke haziresine defnedilmiştir. Hayatı hakkında elde edilen bilgilere göre Atatürk ile görüşmüş, bir defa da sofrasında bulunmuştur.⁵²

Haydar Cemil Baba'ya ait eşyalar, yazı ve şiirler bugün Razgrad Devlet Arşivi'nde yer almaktadır. İstanbul'un önemli derviş ve babalarından Ağızlıkçı Ahmet Necmeddin Alpgüvenç Baba ve Mehmet Zühdi el-Mahvî Baba onun yetiştirdiği zatlardandır.⁵³

Şair yönüyle ön plana çıkan Haydar Cemil Baba şiirlerini öğrenci defterlerine ve sigara kutuları üzerlerine yazmış, ancak bunların sağlığında yayımlanmasına izin vermemiştir. Baba'nın şiirlerini Süleyman Saltık isimli bir muhibbi bir araya getirmiştir.

İlave olarak Abdullah Nur Baba isminde bir zatın daha burada post-nişinlik görevinde bulunduğu ifade ediliyorsa⁵⁴ da hakkında bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Bunlarla birlikte Büyük Abdullah Baba Tekkesi'nde 1925 yılında Yusuf Ziya Baba ve Naki Baba'ların ikamet ettikleri tespit edilmektedir. Bu tarihte tekkelerin kapatılmasının tartışıldığı sırada Yusuf Ziya Baba ve Naki Baba, 11 Eylül 1925'te ilan ettikleri

.....

50 Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektâşilik ve Alevilik*, VI, Ankara 2003, VI, 184.

51 Turgut Koca, *Bektaşî-Alevî Şairleri ve Nefesleri*, İstanbul 1990, s.789.

52 Noyan, *a.g.e.*, VI, 113, 184.

53 Noyan, *a.g.e.*, V, 186.

54 Kocadağ, *a.g.e.*, s.277.

bildiride artık tekkelere ihtiyaç kalmadığını ifade etmişlerdir. Bildiride tekkelerin lüzumsuzluğu şu ifadelerle anlatılmaktadır: “...İnsanlık âleminin ve Bektaşî taifesinin asırlardır halaskar (kurtarıcı) olarak beklediği Mehdi-i Sahipzaman efendimiz hazretleri zuhur etmiştir. Reis-i cumhurumuz Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin bedenleriyle vürud eden halaskarın teşrifleri ile cümle âlem-i İslamın ve bu arada güruh-ı Naci taifesinin canları, malları ve huzurları güvence altına alınmıştır. Ol saye-i alilerinin ve tekkelerin sebeb-i mevcudiyeti ortadan kalkmıştır. Bizlere düşen, halaskarın emr-i alilerine baş eğip badema dünya ilimlerini tedris eden cumhuriyetin mekteplerine ve ol yol ile ilm-i insaniyeye ulaşmaktır..”⁵⁵

1925 ve Sonrası

Netice olarak 1925 yılında kapatılıp faaliyetlerine tamamen son verilen Büyük Abdullah Baba Tekkesi müştemilatından günümüze bir şey kalmamıştır. Abdullah Baba'nın mirasçılara kalan tekkenin yeri Vehbi Koç tarafından satın alınarak General Elektrik'e ait ampül fabrikasına dönüştürülmüştür. Bu arada tekke haziresindeki mezarlar ve mezar taşları, başta Büyük Abdullah Baba'nın ki olmak üzere, Yedikule'deki Kazlıçeşme Tekkesi'ne nakledilmiştir.

Rivayete göre Abdullah Baba'nın mezarının nakli sırasında ilginç olaylar yaşanmıştır. Örneğin Abdullah Baba hakkında ileri geri konuşan ve kötü söz söyleyen hamallardan biri ölmüştür. Cenazeyi taşıyan kamyonun bir ağaca çarpması sonucu hafif yaralarla kazayı atlatanlar olmuş, ancak şoför camdan fırlamış ve hayatını kaybetmiştir.⁵⁶

Büyük Abdullah Baba'nın Kazlıçeşme Tekkesi haziresindeki mezar taşı kitabesi şu şekildedir:

.....

55 <http://www.piryolu.com/forum/mustafa-kemal-ataaturk/7036-ataaturk-ve-bektasilik-belgelerle.html>, Erişim 25.04.2015.

56 Noyan, *a.g.e.*, V, 186.

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

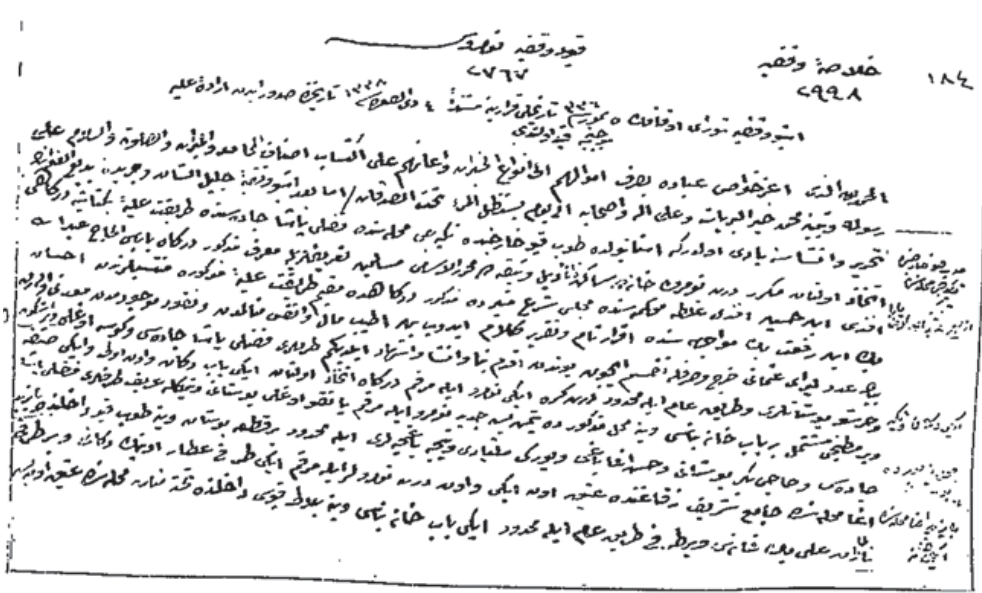
“Hû dost
Sâki-i kevser Ali rahında ol merd-i safâ
Sâlikan-ı aşka olmuşdu hemîşe rehnüma
Öyle bir âşıkı kim
Meyhâne-i endîşede içdiği câm-ı muhabbet sevdiği âl-i abâ
İş bu dergâh içre bir baba-yı alî-kadr idi
Etmedi dünya ve mâ-fihaya asla iltica
Şâh-ı merdân nûr-ı yezdân himmet-i pîrân ile
Hidmet etdi dergâh-ı Hünkâra bâ-sıdk ü vefâ
Dest-i sâkî-i ecelden bir piyâle nûş edüb
Tarik-i cism ü cihân oldu bi-aşk-ı murtezâ
Hânedân-ı ehl-i beyt olsun şefî ü yâveri
Hemdem olsun rûhuna rûh-ı şehîd-i Kerbelâ
Çıkdı üç Bektaşî tarih-i tamâmın söyledi
Etdi Abdullah Baba şâh-ı şehîde cân feda 1339 (1921).”⁵⁷

.....

⁵⁷ Nicolas Vatin-Thierry Zarcone, “Le Tekke Bektachi de Kazlıçeşme I. Étude Historique et Épigraphique”, *Anatolia Moderna (Yeni Anadolu)*, 1997, VII, 88; Noyan, *a.g.e.*, V, 186-187; Yüksel, *a.g.e.*, s. 210.

Ekler

Belge 1. Büyük Abdullah Baba vakfı vakfiyesi.⁵⁸

[147] Hülasa-yı Vakfiyye 2998 Kuyud-ı Vakfiyye Numarası 2767

İşbu vakfiyye Şura-yı Evkâfın 5 Temmuz sene 336 (5 Temmuz 1920) tarihli kararına müsteniden 4 Zilka'de sene 1338 (20 Temmuz 1920) tarihinde sudur eden irade-i aliyye mucibince kayd olundu.

Elhamdu lillahillezi e'azze havâse ibadihi bi sarfi emvâlihîm ilâ envai'l-hayrat ve e'ânehum alâ iktisabi esnafî'l-mehamid ve'l-müber-rât ve's-salatu ve's-selamu alâ Resulihi ve Nebiyyihi Muhammedin hayri'l-beriyât ve ala âlihi ve ashâbihi ila yevmi yestezillü'l-mer'i tahte's-sadakat emmâ ba'du iş bu vakfiye-i celilü's-şan ve ceride-i bediü'l-ünvanın tahrir ve inşâsına badi oldur ki İstanbul'da Topkapı haricinde Takyeci Mahallesi'nde Fazlı Paşa Caddesi'nde tarikat-ı aliyye-i Bektaşîyye dergâhı ittihaz olunan mükerrer dört numero-lu hanede sakin zatı zeyl-i vesikada muharrerü'l-esami-i Müslimîn ta'rifleriyle mu'arref mezkur dergâh babası El-Hac Abdullah Efendi ibni Hüseyin Efendi Galata mahkemesinde meclis-i şer'-i münîrde

.....
58 VGMA, Defter nr. 609, s.147-149.

âm ile mahdud dört kere iki numara ile murakkam dergâh ittihaz olunan iki bab dükkan ve on oda ve iki sofa ve bir matbahı müştemil bir bab hane binası ve mahalle-i mezkûrede yetmiş beş cedid numara ile murakkam Yanko oğlu bostanı demekle arif tarlaları Fazlı Paşa Caddesi ve Hacı Bekir bostanı ve Hasan Ağa bağı ve Yorgi Mikyari ve Yanca bahçeleri ile mahdûd bir küt'a bostan ve yine Topkapı dâhilinde Bayezid Ağa Mahallesi'nde Cami-i Şerîf Sokağı'nda atik on iki ve on dört numara ile murakkam iki tarafı attar evinin dükkanı ve bir tarafı Nazan Ali Bey hanesi ve bir tarafı tarik-i âmla mahdud iki bab hane binası ve yine Balat kapısı dâhilinde Tahta Minare Mahallesi'nde atik on beş [148] numara ile murakkam bir taraftan Çiçek bağçesi ve bir taraftan Bağçıvan Yorgi arsası ve taraf-ı rabi'i tarik-i âm ile mahdûd bir bab dükkanı müştemil üç bab hane ebniyesi ile beş aded Anadolukâri halı seccade ve kırmızı üç aded velense ve on aded yatak sekiz aded muhtelif yorgan ve on aded yasdık ve üç aded kebir kazgan ve yirmi aded muhtelif şam'dan ve muhtelif elli aded post ve muhtelif sekiz aded ot minderi ve yirmi aded yasdık ve on aded perde ve üç aded masa ve bir dolab vesâ'ir ma'lum eşyaları kemal-i imtiyaz ile mümtaz kılub örf-i âdet-i belde olduğu vechile hasbeten lillahi ve taleben li-merzatillahi vakf-ı sahih-i mü'ebbed ve habs-i sarîh-i muhalled ile vakf ve habs edüb şöyle şart eyledim ki emlak-ı mahdûde-i mezkûre bâ-yed-i mütevellî beher şehir râyicü'l-vakt akçe ve bedel-i misliyle dilediği müddet ve şerâ'itle icâre verile hâsıl olacak bedelât-ı icâreleri ahz ve kabz edile ve mezkûr bostan dahi beher sene zer' edilerek hâsıl olacak mevrû'âtı mezkûr dergâhda meskûn dervişan ile sâ'ir müntesibîn-i dergâh ve fukara-yı Müslimîn it'âm ve infâk ve iksâ ve iskân oluna ve fazla kalacak bedelât-i icâre ile mahsûlât-ı mezkûre bâ-yed-i mütevellî hüsn-i sûretle isti'mal ve sarf oluna ve emâkin-i mezkûrenin ta'mir ve termîmine lüzûm görülürse mikdâr-ı münasib meblağ sarfla ta'mir oluna fazla kaldığı takdirde lüzûm görülecek mahal ve husûsata sarf olunmak üzere yed-i mütevellîde hıfz oluna ve emval-i menkule-i muharrere-i mezkûreler nezâret-i mütevellî ile hüsn-i sûretle isti'mal oluna telef ve ziyâ'a uğrayanları yed-i mütevellîde mahfûz bulunan mebalîğden müceddeden iştirâ oluna ve emval-i gayr-i menkûle muharrere-i mezkûrelerin rüsûm-ı tanzîfiye ve tenvîriyye virgüsü yed-i mütevellîde mahfûz bulunan fazla bedel-i icârdan beher sene dâ'ire-i â'idesine verile ve lede'l-hâce vücûh-ı hayr

ve birre sarf oluna vakf-ı mezkûrumun muhâsebesi beher sene beyne'l-ihvan rü'yet oluna ve vakf-ı mezkûrumun tebdîl ve tağyîr ve teksîr ve tevkîri merreten ba'de uhra yed-i meşiyetimde olub tevliyet-i mezkûre ben hayatda oldukça kendi uhdemde ve dar-ı ahirete irtihal eylediğimde mezkûr dergâhda mukîm bulunan kudema-i dervîşândan mücerred babagândan tarik-i mezkûre ehil olan zat mütevellî ola ve şayed dergâh-ı mezkûrede muktedir ve ehil kimse olmadığı takdirde mezkûr dergâh müntesibininin re'yleriyle ehil ve münâsib olan zât mütevellî ola ve şayed mezkûr dergâhda ehil babagân bulunmadığı takdirde Kırşehirde kâ'in tarik-i aliyye-i Bektâşiyeden bi'l-fi'l dedebaba bulunan ve îfâ-yı vazîfe eden zât tarafından tensîb olunacak muktedir ve ehil baba mütevellî ola ve şürût-ı vakfıma bi-hakkın ri'ayet oluna ve tamamıyla îfâ oluna ve beher hafta mezkûr dergâhda icrâ-yı ayîn-i ruhânî îfâ oluna deyu ta'yîn-i şürût ve tebyîn-i kuyûd ile farigan anî't-tevağîl mütevellî-i mumâileyhe teslim eyledikten sonra vâkıf-ı mumâileyh vakf-ı mezkûrundan rücû' ile emlak ve emvâl-i muharrere-i mezkûreleri ke'l-evvel mülkûme istirdâd eyledim dedikde mütevellî-i mumâileyh dahi cevâbında fi'l-hakîka hâl zikr olunan minvâl üzeredir lakin İmam Ebû Yusuf kavli üzere vâkıfın mücerred vakaftu kavliyle vakf-ı sahîh ve lâzım ve sıhhat ve lüzûmu müstelzim olduğundan emlak ve emval-i mezkûrelerin teslimden imtinâ' ederim dedikde âlimen bi'l-hilafi'l-cârî beyne'l-e'immeti'l-eslâf vakf-ı mezkûrun evvelen sıhhatine sâniyen lüzûmuna ve şürût-ı mezkûrenin cevâzına hükm olunduktan sonra vâkıf-ı mumâileyh El-Hâc Abdullah Baba tekrâr meclis-i şer'de takrîr-i kelam edüb ben bi-emrillahi te'âlâ vefat eylediğimde evvelâ vech-i mestûn-ı şer'î üzere techiz ve tekfîn ve levâzım-ı defnim îfâ oluna ve ba'de'l-yevm lâbis olduğum köhne libâsım dahi dâhil olduğu halde kâffe-i melbûsat ve mefrûşât ve ism-i mâl itlak olunur bi'l-cümle emvalim ahz ve kabz olunarak duyûn-ı müsbetem zuhûr ederse edâ ile mütebâkisi baba olacak kimse yedinde hıfz ve lüzûmunda mezkûr dergâhda meskûn fukara-yı dervîşân ve müntesibîn-i ihvân için sarf edile deyu vasiyet eyledim ve iş bu vasiyetimin tenfîzine ve icrâsına dahi Kırşehri'nde tarikat-ı aliyye-i Bektâşiyede bi'l-fi'l baba bulunan Mehmed Salih Efendi ile mezkûr dergâhda mukayyed ihvândan Abdullah Efendi ibni Dervîş ve Ya'kub Ağa ibni Dervîş ve Kasab İbrahim Efendi ibni Yahya ve Kasab İlyas Efendi ibni Behlül'den herbirini münferiden ve müctemi'an icrâ-yı

vesayet etmek üzere kavillerine mevkûfe vasî-i muhtar nasb ve ta'yîn eyledim dedikde mâ-vak' bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi's-sâni min Muharremi'l-haram li-sene semanîn ve selasîn ve selase mi'e ve elf.

şühûdü'l-hâl

Tevfik Baba

Mülazım Hakkı Bey ve gayrühüm

بودی دیگر

۱۸۵

طوبه سادہ بختیاری درہ و کرمی کا کہ مجاہدہ خانہ نے اہل بیت محمد، درہ بخیرہ اسبابواریہ طوبہ خیرہ حاجت نام رسا اولیہ ماوراس
مؤقفہ اولیہ درکاتہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
منصفیہ اولیہ علیہ عدلیہ دہ ماوراس اولیہ درکاتہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
و قلعہ کلاہ ایروب سیرن اولیہ اسلوبیہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
و وجہیہ قرصہ ایروب سیرن اولیہ اسلوبیہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
مطبخہ قطیفہ معقولہ الامع مژاورہ و قلعہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
و قلعہ کلاہ ایروب سیرن اولیہ اسلوبیہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
ایچہ عیالہ و قلعہ کلاہ ایروب سیرن اولیہ اسلوبیہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
عاشقہ ایچہ عیالہ و قلعہ کلاہ ایروب سیرن اولیہ اسلوبیہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ
ایچہ عیالہ و قلعہ کلاہ ایروب سیرن اولیہ اسلوبیہ سرفہاری حایرینہ نسبتی اولیہ مدینہ اسکندریہ طوبہ خیرہ مؤقفہ

[148] bu dahî diğeri

tarîk-i sâdât-ı Bektâşiyeden ve güzidegân-ı muhibbân-ı ha-
nedân-ı ehl-i beyt-i Muhammediyeden mahmiye-i İstanbul'da Top-
kapı hâricinde tâm reşâdetleriyle bina ve inşâsına muvaffak olduğu
dergâh-ı şerîfleri hâlâ postnişini olub medîne-i Üsküdar'da Toygâr
Hamza Mahallesinde doksan numaralı hanede misâfiraten şeref-
mukîm reşâdetlü El-Hâc Abdullah Dedebaba Efendi ibni'l-merhûm
Hüseyin Dede Efendi meclis-i şer'-i şerîf-i enver ve mahfel-i din-i
münîf-i ezherde ikrâr-ı tâm ve takrîr-i kelâm edüb yedimde olub iş
bu meclis-i şer'e ibrâz eylediğim iş bu bin üç yüz otuz sekiz senesi
Muharremü'l-haramının ikinci günü tarihiyle müverraha ve üç yüz
kırk üç sicil numaralı Galata kadısı Yusuf Efendizâde fazîletlü Hasan
Hayrullah Efendi'nin imza ve hatmiyle mahtûm Galata mahkeme-i

içinde usûl ve erkân ehl-i eda üzere tabh-ı aşûre icrâsıyla hânkâh-ı mezkûrede fukarâ ve dervîşân it'âm ve ta'am edile ve hatemât-ı şerîfe kırâet buyurula ve mersiyye-i dilsûz-ı Kerbela tilavet edile ve hasıl olan ecr-i mesûbâtı evvelen ve bizzât hâce-i kâ'inât ekmel-i mevcûdât sultan-ı serîr-i levlâk burhânî'l-asfiyâ şefî'-i rûz-ı hayrâ cedd-i sıbteyn-i [149] a'lâ hazret-i Ahmed-i Mahmûd Muhammedü'l-Mustafâ sallallahu te'âlâ aleyhi ve sellem efendimiz hazretlerinin ravza-i seniyye-i sa'âdetlerine ve rûh-i akdes-i nübüvvetpenâhlarına ihdâ ve takdîm buyurula ve cemî'-i peygamberân-i zişân salavatullahi'l-meliki'l-deyyân hazerâtının ve sîmâ-i cevher-i nübüvvetin sadeî-i ebeveyn-i Ahmedî cenâb-ı hazret-i Abdullah ve cenâb-ı hazret-i Amine ve ammeyni'l-mükerremeynü'l-Hamza ve'l-Abbas ve çehâryâr-ı güzîn bâ-safâ ve sîmâ-i sultanü'l-evliya esedullahi'l-gâlib cenâb-ı şâh-ı vilâyet imamü'l-hazret-i Ali ibni Ebî Talib keremallahu vec-hehu ve radiyallahu anhü'l-vâhib ve hafideyn-i zü'l-ihtirâm İmam Hasan halaku'r-rızâ ve İmam Hüseyin sultan-ı şehidân-ı Kerbela ve cenâb-ı hazret-i Fatîmetü't-Tâhîretü'z-Zehra ve ezvâc-ı Resul-i kibriya salavâtullahi ve rıdvânullahi te'âla aleyhim ecma'in hazerâtının rûh-ı kudsiyânelerine ihdâ kılına ve bi'l-cümle pîrân-ı azîzân ve ulemâ-i zü'l-ihtirâm ve hâdimîn-i fukarâ ve hâsseten sultani'l-âşikîn cenâb-ı hazret-i Hünkâr Hacı Bektâş Velî Muhammed Abdurrahmanü'l-Horasânî kuddise sırruhü'l-celî hazretlerinin ve sâ'ir güzidegân ve meşâyih-i zü'l-fazl ve'l-kerem ve şühedâ-yı benâm ve hânkâh-ı mezkûrum civârında medfûnîn bi'l-cümle sâdât-ı hamzaviye vesâ'ir bi'l-cümle mü'minîn ve mü'minâtın ervâh-ı şerîflerine ve hâsseten ebeveynim ile azîz-i ekremim Mısırlı Abbas Dedebaba Efendinin rûh-ı şerîflerine ihdâ kılına ve ben hâl-i hayatda oldukça benim selâmet ve afiyetime ve bi-emrillahi te'âla irtihâl-i dâr-ı bekâ eylediğimde benim dahi ruhuma ihdâ kılına ve padişah-ı din-i İslam hazretlerinin selâmet ve sıhhat-i hümayûnlarına du'â ile ve asâkir-i Müslimîn ve cemî' ümmet-i Muhammedin selâmet ve afiyetlerine du'â oluna ve ben hayatda oldukça vakf-ı mezkûruma nâzır ve mütevellî olub dergâh-ı mezkûrun meşîhat ve tevliyeti husûsunda gerek ben hâl-i hayatda oldukça ve gerek ba'de'l-vefât devâ'ir-i devlet-i aliyyece gerek meclis-i meşâyih ve gerek evkâf-ı hümayûn ve gerek şurâ-yı evkâf ve gerek sâ'ir devâ'ir-i devlet-i Osmaniyece hiç bir gün müdâhale edilmeye ve bi-emrillahi te'âla irtihâlimde dergâh-ı şerîf-i mezkûrumun

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

hulefâ ve muhibbânı beyinde olunacak intihab ve re'yleri üzere tarikat-i aliyye-i Bektâşiyeden bi-kemalihâ sülûk ve erkânı bilür bir zât-ı mücerred olunarak hângâh-ı mezkûruma postnişin baba ta'yîn edile ve fukarâ-yı dervişana usûl-i vakfiyyemde muharrer olduğı üzere îfâ-yı hüsn-i hidmet eyleye ve iş bu hâmin-i vakfiyyemin vakfiyye-i mezkûrumdaki şurûtdan bu cihetlerini ilâve ve vakf-ı mezkûruma zeyl olunması ve iş bu şurûtum üzere hânkâh-ı mezkûrumda postnişin olan Baba Efendi vakf-ı mezkûruma nâzır ve mütevellî olub min ciheti mine'l-vücûh gayriden müdâhale olunmaya ve meşîhat-ı mezkûrumla tevliyet-i vakf-ı mezkûrum ancak hânkâh-ı mezkûrumda Baba Efendi olacak zât ve nezâreti dahi yed ve meşiyetimde mufavvâz olub gerek meşîhat ve gerek tevliyet ve gerek nezâretine ber vech-i muharrer hiç bir vechile hiç bir taraftan müdâhale kılınmaya ve tâmmе â'id usûlü dâ'iresinde berâtım i'tâ kılına ve hânkâh-ı mezkûrda her kim postnişin baba mütevellî ola ana dahi bi'l-meşrûta baba ve mütevellî olduğundan ber vech-i muharrer berât i'tâ kılına ve ber vech-i ma'rûz vakfiyye-i mezkûrumda muharrer şurût-ı sâ'iremde beher sene muhâsebe-i galle-i vakf-ı mezkûrum beyne'l-ihvân kendim rü'yet eyleyem ve ba'de'l-vefât dergâh-ı mezkûrda postnişin ve mütevellî olacak Baba Efendi ile kezâlik beyne'l-ihvân muhâsebe-i mezkûre beher sene rü'yet kılına ba'de'l-muhâsebe galle-i vakf-ı mezkûrumdan meşrûtun lehleri ba'de'l-icrâ fazlası vakfiyyemde muharrer salâhiyet dâ'iresinde îfâ ve icrâ buyurula ve ma'adâ vakfiyyemde muharrer şurût ve kuyûdu îfâ eylerim demeğın mâ-vak' bi't-taleb ketb olundu fi'l-yevmi'r-rabi' ve'l-işrîn min Recebi'l-ferd li-sene semân ve sülüseyn ve sülüse mi'e ve elf.

şühûdü'l-hâl

Üsküdar'da Haydarpaşa'da Koşuyolu'nda kâ'in Nevcivân Feridun Paşa Cami' ra'naları hatîb ve imâm ve seccâdenişini reşâdetlû Şeyh İsmail Hakkı Efendi Baba ibnü'l-merhûm Mehmed Bahâeddin Efendi

Aksaray'da Yusuf Paşa nâm mahalde Şirmerd Çavuş Mahallesinde mukîm Gürcü eşrâfından Rüstem Beyzâde İslam Sezâ'i Bey gayrühüm

Belge 2. Topkapı dışındaki Büyük Abdullah Baba Tekkesi yakınında bulunan kahve hakkında.⁵⁹

Nezâret-i Evkâf-ı Hümayûn

Hukûk müşâvirliği

Aded

5918 umûmi

254 Husûsi

Hülâsa

Topkapı hâricinde namazgâh mahalline vukû'bulan tecâvüzün men'ine dâ'ir

melfûf

aded

Emniyet-i Umûmiyye Müdîriyetine

İzzetlû efendim

Topkapı hâricinde Davud Paşa caddesinde Ferhâd Paşa vakfindan olan namazgâh mahallinin mihrâb taşı ittisâlindeki kahve mutasarrıfları tarafından mahv edilerek kahvenin bağçesi gibi

.....

⁵⁹ BOA, DH.EUM.THR, 46/5.

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

kullanılmakta ve müskirât isti'mâl edilmekte olduğu üçüncü dâ'i-re-i vakfiye müdüriyetinden bâ tezkere bildirilmiş ve bu gibi mesâ-cid makâmındaki namazgâh mahallerine tecâvüzle müskirât isti'mâl edilmek gibi izzet-i hürmeti mûcib harekâtın tecvîz olunamayacağı tabî'î bulunmuş olmasına mebnî hemân men'iyen neticesinin ebnâsı mütemennâdır efendim fî 26 Receb sene 328 (8 Eylül 1912) ve fî 20 Temmuz sene 326 (2 Ağustos 1910).

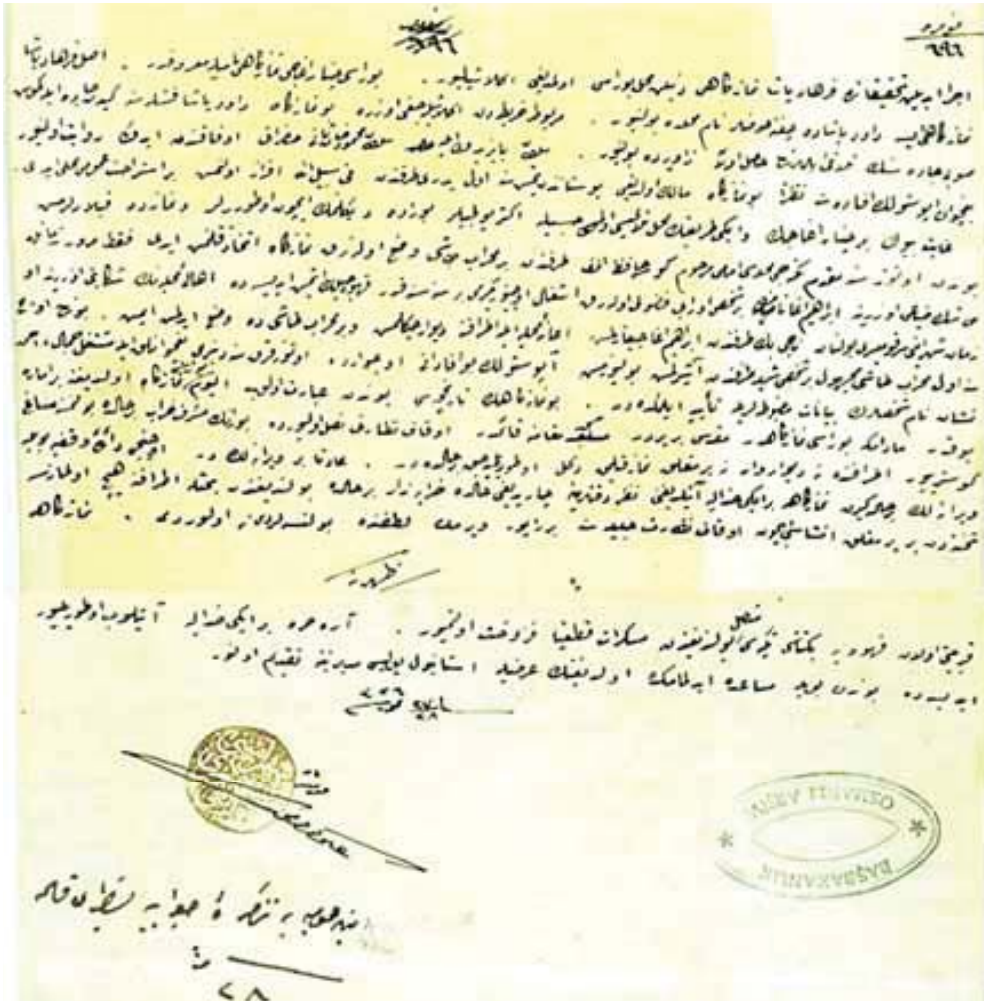
Nâzır-ı Evkâf-ı Hümâyûn Mu'âvini Hamdi

İstanbul Polis Müdüriyeti

Numarası

5/2481

İstanbul Polis Müdüriyetine

numara

696

icrâ edilen tahkîkâtta Ferhad Paşa namazgâhı denilen mahal burası olmadığı anlaşılıyor burası Çınar Ağacı namazgâhı nâmıyla ma'rûfdur asıl Ferhad Paşa namazgâhı ise Davud Paşa'da Çiftehavuzlar nâm mahalde bulunuyor mezbûr haritadan anlaşılacağı üzere bu namazgâh Davud Paşa kışlasına giden cadde ile Gümüşsuyu caddesinin telâkki eylemelerinden hâsıl olan zâviyede bulunuyor Sultan Bâyezid-i Velî ile Sultan Mahmûd Hân-ı Sâni hazerâtı evkâfından idüğü rivâyet olunuyor Bağçevân Âbostul'un ifâdesine nazaran bu namazgâh mâlik olduğu bostanından yetmiş sene evvel pederi tarafından fi sebîlillah ifrâz olunmuş biristirâhat-ı umûmi mahalli idi gayet büyük bir çınar ağacın ve iki tarîkin mahal-i telâkkîsi olması hasebiyle ekser yolcular burada dinlenmek için oturlar ve namazda kılarlarmış bundan otuz sene mukaddem Takyeci mahallesi imamı merhûm Köse Hâfız Efendi tarafından bir mihrâb taşı vaz' olunarak namazgâh ittihâz kılınmış idi fakat mürur-ı zamanla taşın ziyâ'ı üzerine İbrahim Ağa nâmında bir şahıs orayı fuzûli olarak işgâl üç yüz yirmi bir senesine kadar kahvecilik etmiş idiyse de ahâli-i mahalliye-nin şikâyeti üzerine o zaman Şehremîni ser komiseri bulunan Naci Bey tarafından İbrahim Ağa çıkarılmış i'âne-i mahalliye ile etrâfına duvar çekilmiş ve bir mihrâb taşı da vaz' edilmiş imiş bundan üç sene evvel mihrâb taşı meçhûl bir şahs-ı şerîr tarafından aşırılmış bulunuyormuş Âbostul'un bu ifâdâtı o civârda otuz kırk seneden berü bağçevanlık ile müştegal Cemal, Ahmed, Neşât nâm şahısların beyânât-ı mazbutalarıyla te'yîd eylemekdedir bu namazgâhın tarihçesi bundan ibâret olub elyevm burasının namazgâh olduğuna bir amâde yokdur mademki burası namazgâhdır mukaddes bir yerdir makâmına kâ'imdir evkâf nezâreti nasıl oluyor da buranın müşerref-i harâb bir hâlde bulunmasına mesâğ gösteriyor etrafında ne duvar var ne parmaklık namaz kılmak değil oturulamayacak bir hâldedir âdetâ bir viranelikdir üçüncü dâ'ire-i vakfiye böyle viranelik bir hâle giren namazgâha bir iki sandalye atıldığını nazar-ı dikkatlerine çarpdığı hâlde harâbezâr bir hâlde bulunduğundan bahisle etrâfına hiç olmazsa bir parmaklık inşâsı için evkâf nezâret-i celîlesine bir rapor vermek lütfunda bulunsalardı ne olurdu namazgâha kurbiyeti olan kahveye Bektâşi tekyesi muttasıl bulunduğundan müskirât kat'iyen

hülâsa

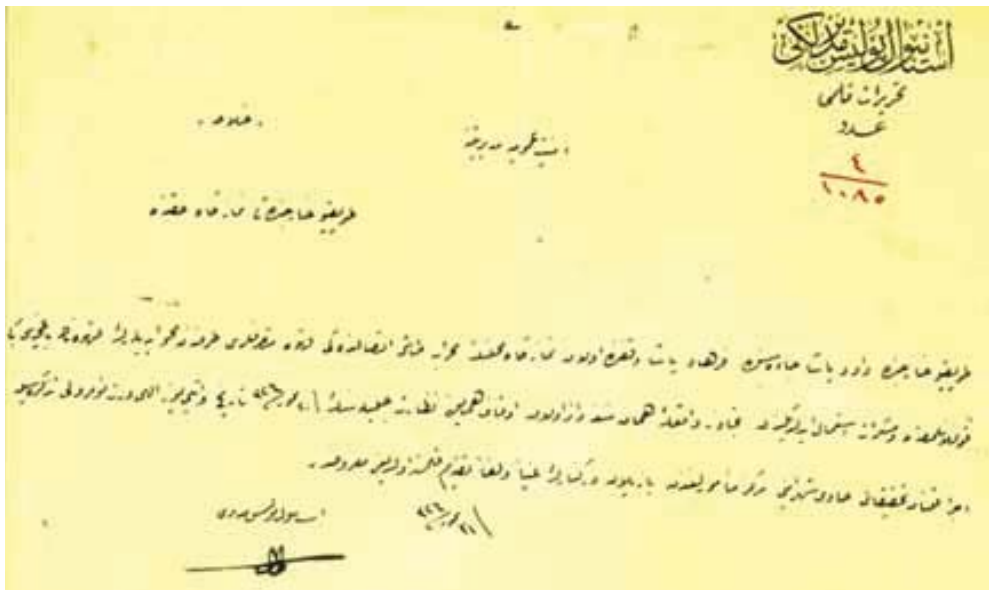
Ferhâd Paşa vakfının namazgâh mahalline vukû'bulân tecâvüzün men' edilmiş olduğuna dâ'ir

3 Ağustos sene 326 (16 Ağustos 1910)

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâret-i Celîlesine

20 Temmuz sene 326 (2 Ağustos 1910) tarih ve hukûk müşâvirliği 5918/254 numaralı tastîr buyurulan tezkere-i nezâretpenâhîlerine civâr Ferhad Paşa vakfından olan namazgâh Davud Paşa kışlasına giden câdde ile Gümüşsuyu caddesinin telâkkisinden hâsıl olan zâviyede olub mahal-i mezkûr kurbunda bulunan kahvehâne Bektâşi tekyesine muttasıl olduğu cihetle müskirât satıldığıнын aslı olmadığı ve ara sıra bir iki iskemle faslı edilmekte ise de bundan böyle müsâ'ade edilmeyeceği ve mahal-i mezkûrun namazgâh olduğuna delâlet edecek hiç eser ve alâmeti gayr-ı hâvî ve bi'l-küllîye hâl-i harâb ve indirâsda bulunduğuna i'mâr ve ihyâsı emrinde nazar-ı dikkat-i sâmilârinin isticlâbına muhtâc bulunduğu lede't-tebliğ İstanbul polisi müdüriyetinden tevdi' olunan şehremîni merkez me'mûriyetinin derkenârında da ifâde olunmuş ve iktizâsı ve irâde-i nezâretpenâhîleri bulunmuş olduğu müvelladır.

yazılmışdır

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

İstanbul Polis Müdürlüğü

tahrîrât kalemi

aded

4/1085

Hülâsa

Topkapı hâricinde ki namazgâh hakkında

Emniyet-i Umûmiyye Müdîriyetine

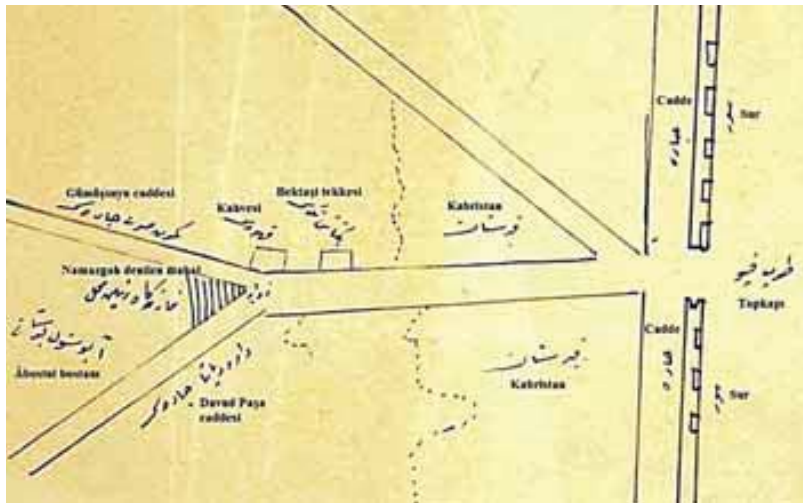
Topkapı hâricinde Davud Paşa caddesinde Ferhâd Paşa vakfında olan namazgâh mahallinin mihrâb taşı ittisâlindeki kahve mutasarrıfları tarafından mahv edilerek kahvenin bağçesi gibi kullanılmakta ve müskirât isti'mâl edildiğinden tecâvüz-i vâkı'ın hemân men'ine dâ'ir olan evkâf-ı hümayûn nezâret-i celîlesinin fî 20 Temmuz sene 326 (2 Ağustos 1910) tarih ve altı yüz elli dört numaralı tezkeresiyle icrâ kılınan tahkîkâtı merkez me'mûrluğundan yazılan derkenârın aynen ve leffen takdîm kılınmış olduğu ma'rûzdur fî 31 Temmuz sene 326 (13 Ağustos 1910).

İstanbul Polis Müdürü

imza

Evkâf Nezâretine yazılmışdır fî 5 Ağustos sene 326 (18 Ağustos 1910).

Belge 3. Topkapı dışındaki Büyük Abdullah Baba Tekkesi'ni gösteren kroki (1910).⁶⁰

.....
60 BOA, DH.EUM.THR, 46/5.

Belge 4. Topkapı dışındaki tekkede Arnavut propagandası yapıldığına ve Türklük aleyhine sözler sarf edildiğine dair.⁶¹

“1”

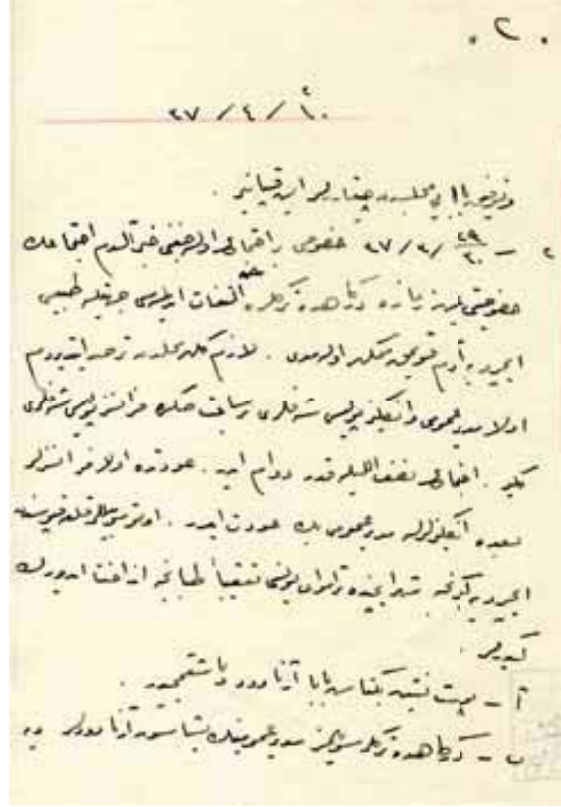
10/4/37

1- Topkapı hâricinde Bektaşî dergâhı postnişini Abdullah Baba'nın vukû'-ı vefatıyla yerine Topçular postnişini Bektaşî Baba ta'yîn edilmiş idi. (Bu zât polis müdir-i umumisi Hasan Tahsin Bey'in gözdelerinden olub ânın propagandasıyla intihâb olunmuşdur) dergâhda çok çok vukû'a gelmekte olan ic-timâ'da müdir-i umumi bey muntazaman devam eder. 25-26/3/37 deki ayin-i cemde Hasan Tahsin Bey yaşasın Arnavutluk ve kahraman Arnavutlar demesi üzerine meclislerinde bulunan Topal Tefvik Baba (bu zât aslen Türk ve kudret-i ilmiyesi kendisini tanıyanlarca müsellemdir) müdür bey şu hareketiniz şâyân-ı te'essüfdür. Yaşasın İslamiyet ve Türklük demeliydiniz. Zira bi'l-umûm İslamlar için Türklük bir şu'ledir hafazan Allah o sözse tekmil-i İslamiyet mahv ve pe-rişan olur der bu mukabeleden muğber olan Hasan Tahsin Bey Tefvik Baba'nın üzerine hücum ederek bu herifi dışarıya atınız yoksa dergâhı dağıtır ve bir daha ayak basmam der.

.....

61 TİTE, Kutu nr.64, Belge nr.145.

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

“2”

10/4/37

ve Tevfik Baba'yı meclisden çıkarırlar iş kapanır.

2-29-30/3/37 husûsi bir ictimâ' olacağını haber aldım ictimâ'ın hususi-yeti aynı zamanda dergâhda Türklere iltifat edilmemesi cihetiyle tabi'î içeriye adam koymak mümkün olmadı. Lazım gelen mahalden terassüd etdirdim evvelâ müdir-i umumi ve İngiliz polis şefleri bir sâ'at sonra Fransız polis şefleri gelir ictimâ' nısfü'l-leyle kadar devam eder. Avdette evvelâ Fransızlar ba'dehu İngilizlerle müdir-i umumi bey avdet eder. Otomobiller kal'a kapısından içeriye girince şehir içinde tramvay yolunu ta'kiben tabanca indâhat ederek giderler.

A- Postnişin Bektaş Baba Arnavuttur ve Başkimci'dir.

B- Dergâhta Türklere sevilmeyen müdir-i umuminin yaşasın Arnavutlar diye

“3”

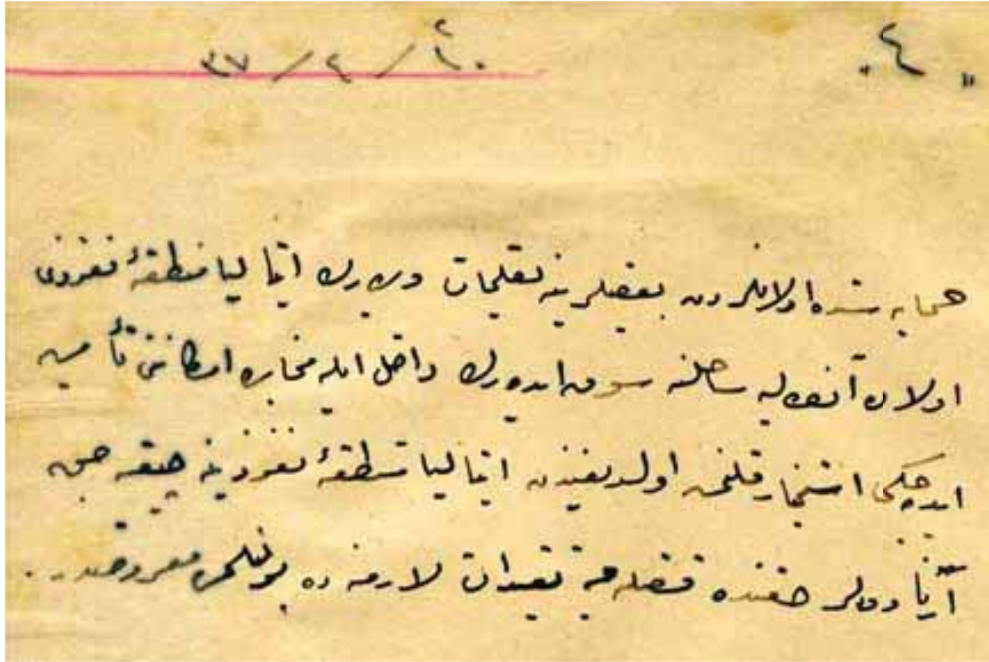
10/4/37

mes'ele ihdâsı yalnız Türk olarak müdâvim Topal Tefvîk Baba'nın ayağını kesmek içündür. Müntesibîn kâmilin Bakçaran Kasab, sefarethâne kurahı ve kapıcıları ve Başkimci Arnavutlarıdır.

3- Müdür-i umumi son zamanlarda gerek müdiriyet-i umumiye şu'bat me'mûrlarının kısm-ı a'zamı ve tekmîl merâkizin merkez me'mûrları, ser komiserlik, ikinci komiser ve komiser mu'avinliklerine Arnavutların intihâb, ta'yîni ve Sirkeci, Beyoğlu, Galata ve civarlarında birçok otel lokanta ve tatlıcı dükkânlarını Arnavutların eline geçirmesi ve bunların en mahrem ve hafî ictimâ'gâhları olan mârû'l-arz dergâhı (Türk müntesibini ekarte ederek) dest-i mülfetine alması pek şâyân-ı dikkatdir.

4- 2/4/37 polis müdir-i umumisi Hasan Tahsin Bey Bahr-i Siyah sahilindeki emniyet teşkilâtı karşusunda adamlarını dâhile sevk imkanı kalmadığından burada tensik etmekte olduğu Arnavut ve teşkilatının içerüsünden İtalya

BÜYÜK ABDULLAH BABA TEKKESİ
VE VAKFIYESİ

“4”

10/4/37

himâyesinde olanlardan ba‘zılarına ta‘limât vererek İtalya mıntaka-i nüfuzu olan Antalya sâhiline sevk ederek dâhil ile muharebe imkânını te‘mîn edeceği istihbâr kılınmış olduğundan İtalya mıntaka-i nüfuzuna çıkacak Arnavutlar hakkında fazlaca tekayyüdât-ı lâzımede bulunulması ma‘rûzdur.

23 Teşrin-i evvel sene 38 (23 Ekim 1922) Pazarertesi

Rami karyesinde jandarma kumandanı olub Arnavut kumandan Yüzbaşı Hadi Efendi'yi fi 21-22 Teşrin-i evvel sene 38 (21-22 Ekim 1922) gecesı Topkapı hâricindeki Bektaş Baba'nın idaresi altındaki tarikat-ı aliyye-i Bektâşîyye dergâhına baba-yı mumaileyh tarafından da'vetliydi. Bektaş Baba, bendenizin muhâlif fırkasına mensûb olduğumu anlatıyorum kendisine muhâlif olduğum kanâ'ati gelmek ve mevki'imı nezdinde tahkim etmek ve girüb çıkanların ahvâlini anlamak ve kuvva-yı milliyemiz aleyhine bir teşkilât yapılub yapılmadığını öğrenmek için muhâlif fırkası kâtib-i mes'ûlü Rıfkı'yı beş on defa dergâha götürmüşdüm artık Bektaş Baba kendisine benim muhâlif olduğum kanâ'ati gelmiş ve bu sebeble de dergâha her vakt gelüb giden polis müdir-i sabıkı Tahsinle münâsebet ve mu'ârife peyda etmişdim Bektaş Baba, muhâlif fırkasını İngilizlerin âmâl-i niyâtının mürûcu bulunduğunu bildiğinden muhâlif ve İngilizlere olan tahammülümüze kâni' olmuş artık dergâha bu münâsebetle serbest bir sûretde gidüb gelmekde bulunmuşdum.

Maliye tahsil me'murlarından olub Erenköyünde ikâmet eden Arnavut Fehim Bey Eyüb polis merkezi komiserliğinden mahreç Arnavut Rıza Efendi ve Darü'l-fünûn kadîm edebiyat-ı Yunaniye müderrisi Giridli Fazıl Bey de müdavimler meyanında idi. Bektaş Baba polis müdir-i sabıkı Tahsin'in zaman-ı müdiriyetinde İtilaf devletleri zabitanını ve bi'l-hâssa İngilizleri dergâha kabul edüb nâmlarına ve şereflerine keşide etmiş olduğu ziyafetde birkaç yüz Arnavutlarla beraber yenizbân olarak (Yaşasın İngilizler, yaşasın Yunaniler, yaşasın Arnavutlar, kahr olsun Türkler) diyerek Kuva-yı Milliyemiz aleyhine irad olunan nutukları Ankara'da Kuva-yı Milliyemiz tarafından haber alınmasından ve Hâkimiyet-i Milliye gazetesi de bunu olduğu gibi yazmasından hakkında layık olduğu cezayı herhalde göreceğine kâ'il bulunmasından şimdi şiddetli sûretde korkmakda ma'nen bir gadâb çekmekdedir. Bektaş Baba, kendisini kurtaracak birini bulmak için şimdi şiddetle ve var kuvvetiyle uğraşmakda ve bu günlerde dehşetli bir milliyet perver görünmekdedir. Da'vet ettiği Yüzbaşı Hadi ise Gazi Mustafa Kemal Paşa hazretleriyle mektebde beraberce tahsil etdiğini orada burada söylenmesini işiden Bektaş Baba halâs ve necâtına sebep ve şefâ'ate nâ'il olarak afv olur ümidiyle bu Hadi'yi bulur.

Geçenlerde yine böylece dergâha da‘vet edilir. Hindi dolmalarıyla Bektaş Baba’nın vermiş olduğu mükellef ziyafeti ve mes‘eleyi haber alır almaz bu da‘vete iştirâk etdim. O ziyâfette birinci divan-ı harb-i örfide kitâbet vazifesini ifâ eden Yüzbaşı Hıfzı Efendi de bi’l-hâssa da‘vet edilmişler meyânında idi. Hâdi Efendi o zaman gayet kurnazca hareket etmiş, Mustafa Kemal Paşa hazretleri kendilerinin mekteb-i refiki olduğunu ve her dâ‘im aralarında muhâbereler cereyân etmekde olduğunu ve Türkiye’nin sa‘âdet-i âtiyesi hakkında mütâlâ‘âtını yürütüyordu. Mazarratını izhâr edemiyor, biz de mu‘ârifeyi tahkim etmek ve kendisini ürkütmemek için pek üzerine varmıyorduk. Bu cum‘a ertesi gecesi ikinci def‘a mumaileyh Hadi Efendi’ye bir kuzu ziyâfeti verilmekte olduğunu haber aldım. Der akab o akşam dergâha gittim. Bütün şahsiyelerden azade bir sûretde mu‘ârifeyi terhîn ve tahkîm eylemiş bulunduğumuzdan Hâdi Efendi makam-ı nefâhirede ve Bektaş Baba’yı da iknâ‘ etmek ve avlamış olmak üzere kendisini Türkiye jandarma kumandanlığına ta‘yîn ettiklerini ve hemen kat‘iyyen kabul etmeyüb red ettiğini ve Makriköy kazasına merbut (Merencesi) karyesinde ki jandarma kumandanı Hikmet Efendi’ye de teklif etmişler ise de bu da kabul etmeyüb red eylediğini bildirdi. (Bu Hikmet Efendi bulunduğu karyede iki tane Rum karısı metresi olarak tanımakda olduğunu ve bu köydeki Müslümanların tüfenklerini alub Rumlara bekçi nâmıyla vermiş olduğunu ve İslam bekçiyi çıkartarak Rum bekçi ikâme ettiğini ve Türklerin hissiyât-ı milliyesini rencide edecek pek fena bir mu‘âmelede bulunduğundan bunun hakkında jandarma kumandanı Kemal Paşa’ya verilmiş bir lâyhayı Kemal Paşa kâ‘inlem yekûn hükmünde tuttuğunu adliyede istinâf müstentiflerinden Lütfi Efendi nâmında birinin bir kaç def‘a şikâyetini işitmişdim. Ve bu Hikmet Efendi’nin nezdinde Şerif Adnan Paşa’nın akrabasından iki Arab çocuğu da jandarma olarak bulunmakda ve bunların Şerif Adnân’a gidüb gelmekte olduğunu haber alıyordum).

Hâdi Efendi’yi daha ziyade kızıştırmak için bendeniz Hâdi Efendi’ye hitaben “Efendim! Kadru kıymet bilinmiyor” diyerek gurunu tahrik etmek üzere bir çığır açtım. Bunun üzerine Hâdi Efendi: Hırsa gelerek ilk hürriyet i‘lânında Talat Paşa dâhiliye nezâretinde bulunduğu zaman Türklerin Arnavut aleyhine zâlimâne harekâtlarını, ma‘an vermiş olduğu lâyhâ ve evrâd ve burada söylemiş olduğu

tefevvühâtı sebebiyle merhum Cemal Paşa vasıtasıyla taht-ı muhâkemeye alındığını ve bundan dolayı kırk gün ve yedi senede Musul'a nefy ve iclâ edildiğini ve yirmi beş seneden beri de Mustafa Kemal Paşa hazretlerinden ayrılmış olduğunu ve bir defada Mustafa Kemal Paşa hazretlerinin kolağalık zamanında ve Manastır'da Türkiye idâresi teşkilâtını beraberce tanzim ettiklerinden merhum Mahmud Şevket tarafından sitem edildiğini ve bu âna kadar Türkiye'ye hizmet etmiş ise de bundan sonra memleketi olan Arnavutlara hizmet edeceğine ve kendisi hânedânından olub vaktiyle burada şehremânetinde bulunan Şefik Paşa'nın mahdumu olduğunu söyledi. Mûmaileyh tarikat-ı aliyye-i Bektaşîyye ile bir münâsebeti olmadığı gibi ma'nevîyâtla da muktedir bir kimse olmadığı anlaşılmalıdır. Bunun sırf Bektaş Baba ile olan mu'ârifesi Arnavut olmasından, bir hemşehrilik gayreti veya zihniyeti neticesi olduğu anlaşılmalıdır. Bektaş Baba ise Türkçe hiçbir harf okumak ve yazmaktan mahrum olduğu gibi maddi ve ma'nevî nurdan ve irfândan da sihrmend bir kimse değildir. Bektaş Baba, kör cahil, çobanlıktan yetişme birisi olub bi'l-ahare bir müddet Arnavutlukda jandarmalık ederek eşkıyalık etmiş sonra diğer Arnavut babaları gibi hazır yiyicilik olan bu tarikata hemşehrileri delâletiyile girmiş. Dehşetli bir Türk düşmanıdır. Kuva-yı İtilafîye devletlerinin İstanbulu işgal ettikten sonra diğer Arnavut babaları gibi bu Türk adavetini gizlemeğe hacet görmeyerek bariz bir sûrette Türk muhibbânını rencide etmiş ve bilâ pervâ dergâhdan Türkleri koğmuşdur. Birkaç defada o dergâhda misâfireten ikamet eden Tevfik Baba'yı da koğmuş ise de buna karşı merdâne mukâbelede bulunarak hazret-i pirin lokmasını yiyorum diyerek cevabda bulunmuş, aldırış etmemişdir. Polis müdir-i sabıkı Tahsin Bektaş Baba'yı kendi zihniyetinde bulunduğundan bununla hem dest-i vifâk olmuş, artık kendisince kuvvetli bir istinad bulmuş olduğuna kanâ'at ederek Bektaş Baba Türk aleyhdarlığı açıktan açığa izhâr etmiş ve dergâhı kuvva-yı İtilafîye devletleri zabitanına ziyafetlerle adeta bir mahfil-i siyasiyye haline sokmuşdur.

Kuva-yı Milliye'nin Yunanilerle bu kere etmiş olduğu ta'arruzla lehül-hamd ve'l-minne muzahher olduğumuz muzafferiyetden fevke'l-âde müte'essir olan Bektaş Baba burada vücuda getirdiği beş on parça akarat ve emlakın sarfi ve buradan savuşmayı tercih etmiş

olduğundan var kuvvetini vererek kâh Fransızlara ve kâh Hâdi Efendi gibilerden şefâ'at istimdâdıyla bir tarik-i afv çareleri aramakda, beş on bin lirayı mevcûd olmak ihtimaline binâ'en bu uğurda şefâ'atçilerine sarf etmektedir. İtalya şu'besine girmiş olduğunu söyleyenler çok ise de bu bâbda tahkîkât yaparım. Rivâyet hâldedir.

R.K.

Belge 6. Büyük Abdullah Baba Tekkesi'nin Topkapı'da Takyeci Camii içerisinde bulunduğu dair arşiv kaydı.⁶³

علا خطاوت		دفاتر		رسمی و غیر رسمی		مجله بروج		تاریخ	
وحدت و تکرار		اشرف		اشرف		اشرف		اشرف	
						طایفه عجب			
						طایفه عجب		زاد به	

Cihât kalemi			Harf			Sahife	
nev'-i hayrât	mahal ve mevki'	esâmi ve şöhet-i evkâf	esâm-i kalem-i atik	defâtir		vakfiyye mukayyed tarihi	mülâhazât
				ismi	sahife numarası		
		Takyeci					
zâviye	Topkapı'da Takyeci Câmî'i derûnunda	Takyeci					

.....
63 VGMA, Defter nr. 1861, s.151.